

INVENTARISATIE VAN "IJZEREN BOS" EN "HET HOUT" BIJ SUSTEREN

E.N. BLINK, Plantenstudiegroep Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

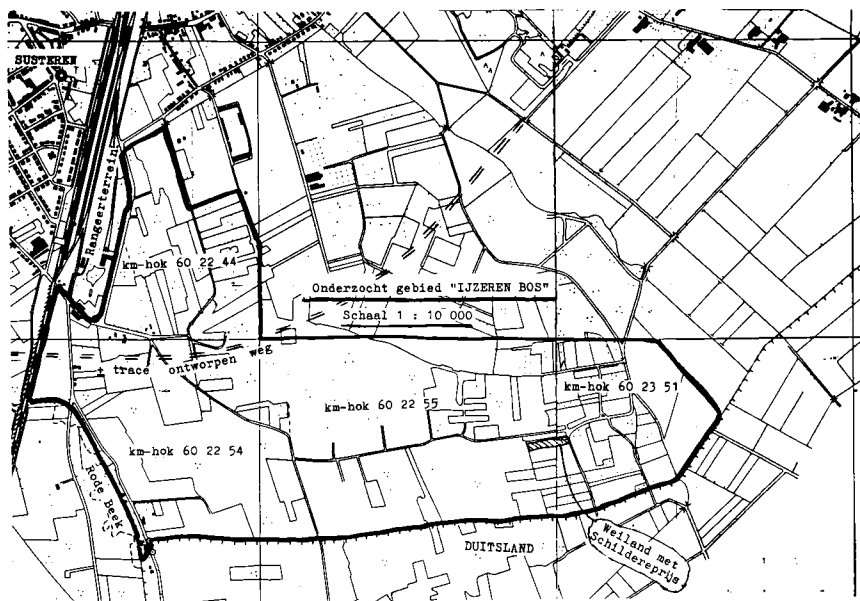
HET ONDERZOEK

Geïnventariseerd zijn de wilde planten voorkomend in het complex IJzeren Bos, voorzover gelegen binnen de kilometerblokken 60-22-44, 60-22-54, 60-22-55 en 60-23-51 en in het complex Het Hout, voorzover gelegen binnen de kilometerblokken 60-22-53 en 60-22-54. Beide complexen, die worden gescheiden door de Rode Beek, zijn aankoopgebied van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten, die een aantal verspreid gelegen percelen reeds in eigendom heeft. Leden van de plantenstudiegroep hebben het gebied bezocht op 18 en 29 april, 8 13 3n 20 juni en 20 juli 1989. Daarbij is weinig extra aandacht besteed aan de percelen van Natuurmonumenten, die trouwens veelal moeilijk te lokaliseren zijn. Een echt gedetailleerde opname was binnen de beschikbare tijd niet mogelijk.

HET GEBIED

Het gebied behoort plantengeografisch tot het Subcentroop distrikt. Wat betreft de samenstelling van de bodem is het als de noordelijke rand van het Zuid-Limburgse leemgebied te beschouwen. De uit het zuiden komende beken traden vóór de normalisatie (eind jaren dertig) af en toe buiten hun oevers. Het gebied is enigszins komvormig met geringe hoogteverschillen.

Drogere en nattere gedeelten wisselen elkaar af en zijn aan de begroeiing te herkennen. Opvallend is dat het gebied bij de eerste bezoeken in april zeer nat was: de sloten waren tot de rand vol, de lagere gedeelten stonden onder water, alleen de hogere waren goed begaanbaar. In juli was alles oppervlakkig uitgedroogd, zelfs de sloten langs de spoorweg bevatten geen water meer. Open water was toen alleen nog te vinden in de beken, eigenlijk betonnen goten die botanisch niet interessant zijn. Behalve de normalisatie van de beken zal ook de winning van drinkwater in Het Hout de verdroging hebben bevorderd.

Figuur 1. Het onderzochte gebied IJzeren Bos.

De onderzochte gebieden bestaan voor een belangrijk gedeelte uit bos, een aantal percelen is beplant met populieren. Verder vinden we er weiland, akkerland en enkele huizen, terwijl Het Hout nog wordt doorsneden door de spoorweg Susteren-Sittard. De landbouwgronden worden met uitzondering van enkele door Natuurmonumenten aangekochte percelen intensief geëxploiteerd. Buiten de openbare wegen en de direkte omgeving van de huizen worden de bossen weinig betreden, vuilstorten zijn niet aangetroffen.

DE VEGETATIE

De bossen hebben op de drogere gedeelten een ondergroei die overeenkomt met de bossen op leemgrond die in Zuid-Limburg nog vrij veel te vinden zijn (Eiken-Haagbeuken-bos). In de nattere gedeelten groeien moerasplanten, waaronder plaatselijk veel Moeraszegge (*Carex acutiformis*), grote Wederik (*Lysimachia vulgaris*) en Kale Jonker (*Cirsium palustre*). Op enkele percelen is Natuurmonumenten begonnen het hier thuishorende Essen-Vogelkers-bos te herstellen. De populieren-terreinen zijn doorgaans sterk vervuigd,

met veel Grote Brandnetel (*Urtica dioica*) en Kleefkruid (*Galium aparine*), maar ook de Slanke Sleutelbloem (*Primula elatior*) weet zich daar nog te handhaven.

De weilanden die door Natuurmonumenten in beheer zijn genomen ontwikkelen zich tot soortenrijke schrale graslanden.

Omdat in drogere zomers in het gebied geen open water aanwezig is komen echte waterplanten niet voor, alleen in de oostelijke spoorsloot weet zich Watervioier (*Hottonia palustris*) te handhaven.

Enkele in Zuid-Limburg algemeen voorkomende plantesoorten zijn in de onderzochte terreinen opvallend weinig aangetroffen:

- Heggerank (*Bryonia cretica*), nergens gevonden.
- Look-zonder-look (*Alliaria petiolata*), niet gevonden in het IJzeren Bos.
- Biggekruid (*Hypochaeris radicata*), niet gevonden in het IJzeren Bos.
- Klimop (*Hedera helix*), slechts enkele groeiplaatsen.
- Paarse Dovenetel (*Lamium purpureum*), slechts enkele groeiplaatsen.
- Riet (*Phragmites australis*), alleen in

de oostelijke spoorloot en in een moerasje in het IJzeren Bos.

Het resultaat van de inventarisatie was dat in het complex IJzeren Bos op een oppervlakte van ruim 1,5 km² in totaal 253 soorten hogere planten zijn gevonden, in het complex Het Hout op ruim 1,4 km² in totaal 243 soorten. Tijdens de excursie van 29 april is nog een Peksteel (een houtzwam) gevonden en een Ree waargenomen. Verder waren er veel vogels en amphibieën.

ZELDZAME PLANTEN

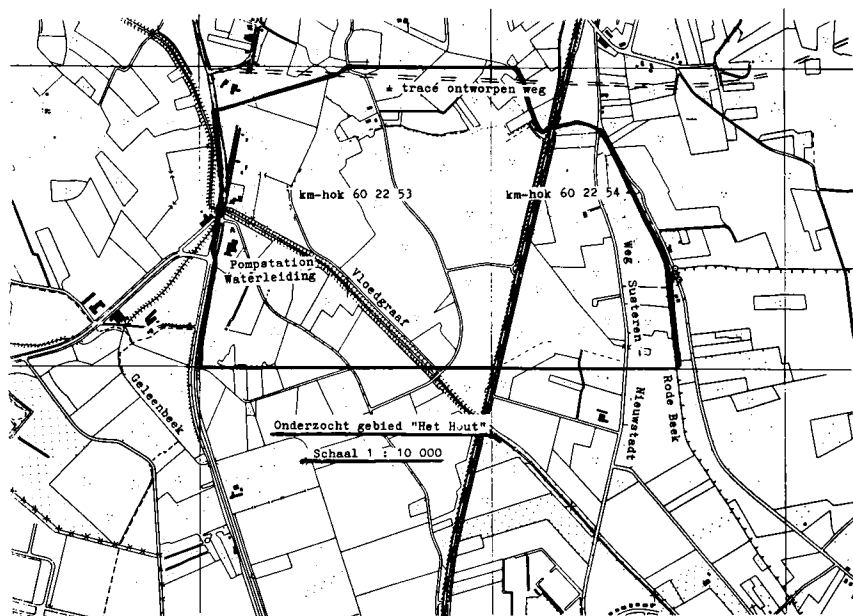
Om iets te kunnen zeggen over zeldzame planten is uitgegaan van de "Rode Lijst" zoals die is gepubliceerd in het Natuurhistorisch Maandblad jrg. 78 (1989) no. 11. Het onderzochte gebied behoort tot wat daar wordt aangeduid als "overig Limburg". Hieronder worden alle gevonden plantesoorten vermeld die in de Rode Lijst de code 1 of 2 hebben gekregen, wat staat voor "met uitsterven bedreigd" resp. "sterk bedreigd".

Gevonden in IJzeren Bos en in Het Hout:

- Boszegge (*Carex sylvatica*), verspreid op drogere plaatsen.
- Heksenkruid (*Circaea lutetiana*), verspreid op drogere plaatsen.
- Bleeksporig Bosviooltje (*Viola riviniana*), verspreid op drogere plaatsen.
- Slanke Sleutelbloem (*Primula elatior*), verspreid op nattere plaatsen, vaak tussen brandnetels.
- Geoord Helmkruid (*Scrophularia auriculata*), verspreid op nattere plaatsen.
- Stomp Vlotgras (*Glyceria plicata*), op verscheidene plaatsen in sloten.
- Bitterkruid (*Picris hieracioides*), 2 groeiplaatsen in de berm van een grote weg.

Alleen gevonden in IJzeren Bos:

- Gele dovenetel (*Lamium galeobdolon*), op enkele drogere plaatsen.
- Lieve Vrouw Bedstro (*Galium odoratum*), 1 groeiplaats in droog bos.
- Grote Kaardebol (*Dipsacus fullonum*), 1 exemplaar langs het Herenstraatje.
- Behaarde Boterbloem (*Ranunculus sardous*), en
- Groot Spiegelklokje (*Legousia speculum-veneris*) op de roggeakker van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten.
- Knolsteenbreek (*Saxifraga granulata*), 1 keer gevonden in weiland van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten.

Figuur 2. Het onderzochte gebied "Het Hout".

- Welriekende Agrimonie (*Agrimonia procera*), 2 groeiplaatsen langs veldwegen.
- Schild-ereprijs (*Veronica scutellata*), 1 groeiplaats in nat weiland, talrijk.
- Watergras (*Catabrosa aquatica*), in een sloot aan de rand van het bos.
- Witte Els (*Alnus incana*), op 1 plaats in het bos, wellicht aangeplant.
- Bitter Barbarakruid (*Barbarea intermedia*), op het voetpad langs de spoorweg over 100 meter lengte vrij veel.

Alleen gevonden in Het Hout:

- Tweestijlige Meidoorn (*Crataegus laevigata*), 1 exemplaar op drogere plaats.
- Grote Keverorchis (*Listera ovata*), 1 groeiplaats in droog bos, samen met
- Eenbes (*Paris quadrifolia*).
- Boskortsteel (*Brachypodium sylvaticum*), 1 groeiplaats bij het waterleidingsterrein.
- Kleine Kaardebol (*Dipsacus pilosus*), in populierenperceel tussen brandnetels, enkele exemplaren.
- IJzerhard (*Verbena officinalis*), 1 groeiplaats in wegberm bij kapvlakte.
- Bottelroos (*Rosa villosa* s.l.), op het voetpad langs de oostzijde van de spoorweg, 2 exemplaren.
- Valse Voszegge (*Carex cuprina*),

1 groeiplaats in een sloot bij het waterleidingsterrein.

In Het Hout zijn nog 3 soorten gevonden die als **niet inheems** worden beschouwd:

- Bosooievaarsbek (*Geranium sylvaticum*), 1 exemplaar in wegberm bij kapvlakte.
- Bruine Daglelie (*Emmerocallis fulva*), 1 groeiplaats op spoordijk.
- Wilde Narcis (*Narcissus pseudonarcissus*), 1 groeiplaats in het bos, wellicht aangeplant.

HET NATUURBEHEER

De door de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten aangekochte percelen lijken zich positief te ontwikkelen. Hoewel het uiteraard gewenst is dat door voortgaande aankopen een meer aaneengesloten natuurgebied ontstaat, zijn er weinig bedreigingen vastgesteld die een snelle aankoop noodzakelijk zouden maken.

Alleen het natte weiland waarin Schild-ereprijs groeit zou bij intensief agrarisch gebruik aangetast kunnen worden, zodat aankoop daarvan gewenst lijkt.

Twee in weilanden van Natuurmonumenten gegraven poelen vielen in de zomer droog. Aanleg van diepere poelen die ook 's zomers water zouden bevatten, zou wellicht leiden tot vestiging van nieuwe soorten planten en dieren.

Bij geruchte hebben wij vernomen dat een oud plan om een grote weg aan te leggen langs de zuidkant van Susteren naar de Hommelheide weer aktueel is.

Het behoeft geen betoog dat dit voor het natuurgebied negatieve gevolgen zou hebben. Waakzaamheid lijkt hier geboden.

Tenslotte nog een suggestie. Mochten de Nederlandse Spoorwegen binnen

afzienbare tijd besluiten het rangeerterrein Susteren op te heffen en de grond af te stoten dan zou de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten kunnen overwegen een gedeelte te verwerven.

Het terrein is rijk aan typische spoorwegplanten die bij een passend beheer wellicht behouden kunnen blijven.

BIJLAGEN

Bijgevoegd zijn 2 kaartjes van resp. het IJzeren Bos (fig. 1) en Het Hout (fig. 2), waarop een aantal in het verslag vermelde zaken zijn terug te vinden. De twee streeplijsten, waarop alle in de betreffende complexen gevonden soorten hogere planten zijn aange-streept, zijn opgenomen in het Archief van de Plantenstudiegroep.

NIEUWE VINDPLAATSEN VAN DE MARETAK IN MIDDEN-LIMBURG

S. JANSEN & W. JANSEN, Korhoenstraat 12, Herkenbosch

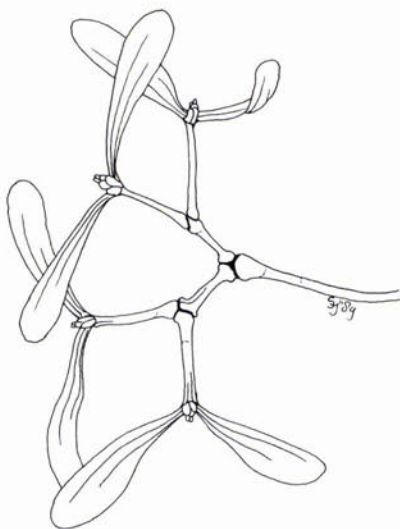
Het bolwerk van de Maretak *Viscum album* fig. 1) in Nederland bevindt zich in Zuid-Limburg. Recent zijn er door ons twee nieuwe vindplaatsen in Midden-Limburg gevonden. Deze waren nog niet bekend volgens de Atlas van de Nederlandse Flora (MENNEMA *et al.*, 1985).

De eerste vindplaats bevindt zich in de Linnerveerd te Linne (kilometer-hok 58-53-33) en werd door ons op 8 januari 1983 gevonden. Deze vindplaats is nu bij de Gemeente Linne bekend en wordt gespaard (mond. med. J. Hermans).

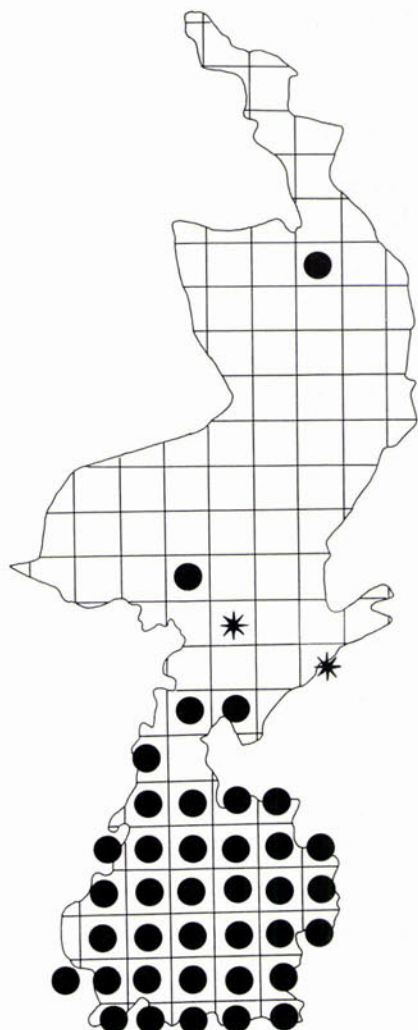
De tweede vindplaats van een Maretak werd op 17 december 1989 bij de Roode Beek te Etsberg (kilometer-hok 60-15-15) gevonden.

De overeenkomsten tussen de twee vindplaatsen is dat de Maretakken de Canada-populier (*Populus x canadensis*) als gastheer gebruiken. In beide gevallen gaat het om één groot exemplaar hoog in de kroon. Verder bevinden de beide vindplaatsen zich langs een meanderende beek.

In Figuur 2 zijn de twee nieuwe vindplaatsen opgenomen en staan vermeld als een sterretje. De overige vindplaatsen (bolletjes) zijn overgenomen uit de Atlas van de Nederlandse Flora deel 2 (MENNEMA *et al.*, 1985).

Figuur 1. Maretak (*Viscum album*). Tekening S. Jansen.

Figuur 2. Verspreiding van de Maretak in Limburg.

SUMMARY

NEW MISTLETOE LOCATIONS IN CENTRAL LIMBURG

Mistletoe was found at two new locations in the "Midden Limburg" area in the Netherlands.

LITERATUUR

- MENNEMA, J. *et al.*, 1985. Atlas van de Nederlandse Flora deel 2. Bohn, Scheltema & Holkema, Utrecht.
HEUKELS/VAN DER MEIJDEN, 1983. Flora van Nederland. Twintigste druk. Wolters-Noordhoff.

* Nieuwe vindplaatsen.

● Vindplaatsen volgens de Atlas van de Nederlandse Flora deel 2, na 1950 (MENNEMA *et al.*, 1985).

DANKWOORD

Een woord van dank aan Ernst van Asseldonk voor het lenen van zijn verrekijker.